

ΕΤΟΣ Ζ'

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος δέκατος τρίτος

Συνδρομή ἑτήσια : Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12. Ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. - Ἀτ συνδρομαὶ ἄρονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου ἐκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἑτήσια - Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως : Ὀδὸς Σταδίου, 6

17 Ἰανουαρίου 1882

Περὶ τοῦ ἐν Αἰτωλικῷ ἐκτάκτου ΓΕΩΛΟΓΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

Κατὰ τὴν ἐσπέραν τῆς 5 [15 Δεκεμβρίου 1881 συνέβη εἰς τὴν περιφέρειαν Μεσολογγίου καὶ τῆς πλησίον πόλεως Αἰτωλικοῦ ἐκτάκτος τρικυμία, σφοδρατάτου πνέοντος βορειοανατολικοῦ ἀνέμου, ὄνπερ, ἐκ τοῦ κορινθιακοῦ κόλπου πνέοντα, ὁ κοινὸς λαὸς golfo (ἐκ τοῦ κόλπου) ἐπονομάζει. Ἡ δριμύτης τοῦ ἀνέμου ὄντως ἦν μεγίστη καὶ ἐκτάκτος, ὥστε τὰ κύματα, ἐκ τῶν ἀβαθῶν μερῶν τοῦ ἰχθυοτροφεῖου τῆς Κλεισῶδης πλαγίως πρὸς τὴν ἐπιθαλασσίαν ὄδον τῆς Τουρλίδος φερόμενα, ὑπερῆδων τοὺς λίθους τοῦ τοιχώματος καὶ κατέβρεχον τὴν ἰδίαν ὄδον. Συγχρόνως ἐπεκράτει ἐν Αἰτωλικῷ ὁμοία τρικυμιάδης κατάστασις τῆς ἀτμοσφαιρας, ἣ καὶ σφοδρότερα κατὰ τι, καὶ συνεστάρτατε τὸν πρὸς τὸ χωρίον Σταμναῖ ἐκτεινόμενον κόλπον, τὸν διαφέροντα συνάμα κατὰ τὸ βάθος τῶν ὑδάτων. Διάφοροι κάτοικοι τῆς πόλεως Αἰτωλικοῦ ἐμνήσθησαν ἐλαφρῶν δονήσεων τοῦ ἐδάφους ἐπελθουσῶν συνάμα, οἵτι ἤδη προηγουμένως κατὰ τὴν 30 [12 Δεκεμβρίου εἶχον ἐφεκλύσει τὴν προσοχὴν τινων ἐν Μεσολογγίῳ.

Προβαίνουσας τῆς νυκτὸς τῆς 3 πρὸς τὴν 4 [16 Δεκεμβρίου σὺν ταῖς δονήσεσιν ἐξέπληξε τοὺς κατοίκους τοῦ Αἰτωλικοῦ ἕτερον τι ἐκτάκτον φαινόμενον, ὁσμῆς θειώδους βαρείας αἴφνης διαδιδόμενης, ἣτις ἠνάγκασε τοὺς ἤδη πρὸς ὕπνον κατακλινομένους νὰ προφυλάττωσι ρίνα καὶ πρόσωπον, ὑπὸ βαρύτερα σκεπάσματα κρυπτόμενοι. Ἡ βαρεῖα θειώδης ὁσμῆ ἐπεκράτει καθ' ὅλην τὴν πόλιν τῇ ἐπακολούθῳ πρωτῆ, ὅτε οἱ κάτοικοι ἐξεπλάγησαν ἰδόντες ἕτερον σημεῖον αὐτοῖς φαινόμενον, τὴν ἐφόρμησιν πμήνου ἰχθύων πρὸς τὰς ὄχθας τοῦ πανταχόθεν περιουρῶτου νησιδίου, ἐφ' οὗ ὠκοδόμηται ἡ πόλις. Οἱ ἰχθύς ὡς ἐν φυγῇ ἐνώπιον ἐχθροῦ διώκομενος, ἢ ἐτέρου ἐπ' ὀλέθρῳ κινδύνου, ὤρμησαν πρὸς τὸν πορθμὸν, δι' οὗ ὁ κόλπος Αἰτωλικοῦ συγκοινωνεῖ πρὸς τὴν ἀβαθῆ λίμνην Μεσολογγίου, ὅθα τὸ ἰχθυοτροφεῖον τῆς θέσεως τοῦ Πόρου ἀντέταττε τὸν συνήθη τεχνικὸν φραγμὸν του, καὶ δισχορπίσθησαν καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις τῶν παραλίων τοῦ κόλπου.

Ἡ εὐκαιρία τῆς εὐκόλου ἄγρας, ἐξαπίνης παρυσιαζομένη, δὲν διέλαθε τὴν προσοχὴν τοῦ ἰχθυοτρόφου τῆς θέσεως τοῦ πορθμοῦ, ἢ Πόρου, ἀλλ' οὔτε τῶν λοιπῶν κατοίκων τῆς πόλεως, καὶ

ἐν τῷ ἄμα πάντες ἐπελήφθησαν τῆς πρὸ τῶν ποδῶν συλλογῆς τῶν ἰχθύων, ἄσπολοι διὰ τῶν χειρῶν, ἐνοπλοὶ διὰ τῶν καμάκων, καὶ ὁμοίως ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες. Φήμης τοῦ γεγονότος διαδοθείσης, προσέδραμον εἰς τὰ παράλια τοῦ κόλπου μετ' οὐ πολὺ χωρικοὶ ἐκ τῶν πλησίον χωρίων, καὶ ποιμένες τῶν βερίξ προσπελάζοντες ἐπετέθησαν διὰ τῶν μαχαίρων κατὰ τῶν ἰχθύων. Κατευναζομένης δὲ βαθμηδὸν τῆς τρικυμίας, τεθαρρηκότα τὰ πλοιάρια τῶν ἀλιέων ἐπεξέτειναν τὴν πρὸς ἄγραν περιπολίαν εἰς πλατυτέραν ζώνην πρὸς τὰ ἐνδότερα τοῦ κόλπου, ὅθεν πλουσίαν ἐπίσης ἀπήλαυνον τὴν συγκομιδὴν τῶν ἰχθύων, ἰδόντα συνάμα πρὸς ἐκπληξιν, ὅτι ὁμιχλώδης ἀτμοσφαῖρα, ὡς ὑπὸ καπνοῦ, ἐπέστρωτο ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Ἐν ταύτῳ ἐδεικνύοντο τὰ ὕδατα ἀπὸ διαφανῶν τεθολωμένα, ἢ γαλακτωματώδη, καὶ σποράδην ἢ ἐπιφάνεια διετέλει οἶον κεκαλυμμένη ὑπὸ λεπτῆς τινος στρώσεως ἐλαίου, σποδοῦ ἢ κωνιοροῦ. Οἱ ἀλιεῖς ἐπὶ πλείονας κατὰ συνέχειαν ἡμέρας καταγινομένοι, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐξαντλήσωσι τελῶς τὸ ἐξ ἀνεπίστου τύχης προσφερόμενον δῶρον, ἄγοντες ἐκάστοτε οἴκαδε πλήρη ἰχθύων καὶ πλοιάρια καὶ λέμβους.

Τὰ γεγονότα ταῦτα, ἐξιστορούμενα ὑπὸ τῶν αὐτοπτῶν, ἠκροάζετο φιλοπερίεργος ὁ λαὸς, καὶ ἔσπευδε νὰ γνωστοποιήσῃ εἰς τὰς ἀρμοδίας ἀρχὰς τοῦ τόπου καὶ εἰς τὴν νομαρχίαν, ἀλλὰ οὐδεὶς ἐπελήφθη τῆς ἀμέσου ἐρεύνης, καὶ συνεπῶς ἀνεκόπη ἐπ' ἀόριστον ἡ φυσικὴ καὶ φυσικοῖστορικὴ λύσις αἰνίγματος ἐκπλήξαντος τοὺς πάντας.

Βεβαίως ἡ φήμη δὲν ἐβράδυνε νὰ φέρῃ τὰ πάντα εἰς γνῶσιν τοῦ ἐν Μεσολογγίῳ κοινοῦ, ὅμως εἰς ἀμειωτέραν ἐνέργειαν παρωτρύνοντο ὀλίγοι τινεῖς, κυρίως δὲ οἱ τὴν τοῦ Ἀσκληπιοῦ τέχνην ἐπαγγελλόμενοι κύριοι Δ^{ος} Ε. Νίδερ, Γ. Μπαρλαμ. πὸς καὶ Ἡλ. Παππαδόπουλος, οἵτινες αὐθόρμητοι ἐν ἐκδρομῇ κατέβησαν εἰς Αἰτωλικὸν, ὅπως ἐξ ἐπὶ τόπου αὐτοψίας ἀντιληφθῶσι τοῦ γεγονότος καὶ ἀνεύρωσιν τὰς πρὸς ἐξήγησιν φυσιολογικὰς αἰτιολογίας. Ἡ ἐκδρομὴ ἐγένετο τὴν 11 Δεκεμβρίου βραδύτερον ἕως τοῦ δέοντος, ἥτοι ὀκτὼ ἡμέρας μετὰ τὸ συμβῆναι, ὅτε ἤδη ἐλαχίστη ἐλπὶς ὑπελείπετο τῆς ἀκριβοῦς ἀνιχνεύσεως φυσικῶν φαινομένων ἀπαξ τετελεσμένων, καὶ πιθανῶς ὑπαγομένων εἰς τὴν τάξιν ἠφαιστειῶν ἐκρήξεων.

Πρῶτον ἡμῶν ἔργον ἐλθόντων ἐν Αἰτωλικῷ ἦν τὸ ἐπερωτᾶν διαφόρους περὶ παντὸς σχετικῶ τῷ συμβάντι, ὅπως ἐν ταύτῳ ἀρυσθῶμεν συμπέρασμα περὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς κατὰ τῶν ἐνθαλασσίων ὀργανισμῶν καταστρεπτικῆς ἐπιδράσεως ἐκτακτοῦ φυσικοῦ φαινομένου. ἦν, ἐκ τοῦ κατόπλου τῆς φήμης ληφθεῖσαν, δικαίως ὡς ὑπὲρ τὸ δέον ἐξωγαμῆν καὶ ὑπερβολικῶν ὑπεθέταμεν. Πάντες ὁμοφώνως ἀνέφερον τὰ διατροξάντα τῆς ἐσπέρας ἢ Δεκεμβρίου ὡς ἄνωθεν ἐξετέθησαν, τινὲς δὲ καὶ ἐπιμνησκόμενοι τῶν καθέτως ἐκ τῶν κάτωθεν τοῦ ἐδάφους φερομένων δονήσεων, αἵτινες εἶχον διελάθει τὴν συναίσθησιν καὶ προσοχὴν τῶν πλείστων, πιθανῶς ὡς ἐκ τῆς παραχῆς τῆς συγχρόνως ὑφισταμένης τρικυμίας. Ἀξιοσημεῖον προσέθετον πάντες τὴν παρατήρησιν, ὅτι ἡ ἐφόρμησις, καὶ συνεπῶς ἡ ἄγρα τῶν ἰχθύων, ἐπεκράτει τὰς ἀκολούθους ἡμέρας, καὶ ὅτι αὐθημερὸν τῆς ἀφίξεως ἡμῶν, πλείστοι ἰχθύς, νεκροί τε καὶ θνήσκοντες συλλαμβανόμενοι, ἐμαρτύρουν μεγάλην θνησιμότητα, ἥτις ὅλον ἐκατέστρεψε τοὺς ἐν τῷ ὕδατι διαιωμένους ὀργανισμούς. Ἐτερον χαρακτηριστικώτατον ἐν εἶδει χημικῆς, δι' ἀντιδραστηρίων, ἀποδείξεως διαγνωστικὸν σύμπτωμα ἀνωμολόγουν, τὴν ἀλλοίωσιν χρωματισμῶν τινῶν ἐν τοῖς οἴκοις διαφόρων πολιτῶν. Ὁ κύριος δῆμαρχος ἰατρός Ἐπαμινώνδας Μπέλλιος ἐπέδειξεν ἡμῖν δύο θαλάμους τῆς οἰκίας αὐτοῦ, ὧν οἱ τοῖχοι, φέροντες πρὶν ῥοδόχρονον τὸν χρωματισμὸν, χρισθέντες πιθανῶς διὰ μινίου (ἄλλως μολυβδούχου οὐσίας, εἴτε ἐρυθροῦ ὄξειδίου, τοῦ μετάλλου τούτου) μετέλλαξαν αὐτὸν πρὸς ὑπο μέλαν καὶ τεφρόχρονον χροῶμα. Ὁ φαρμακοποιὸς τῆς πόλεως κ. Τζιμπούρακις ἐπέδειξε καὶ ἐνεχείρισεν ἡμῶν τεμάχιον διὰ λιθαργύρου κοινῶ ἐμπλάστρου, οὗτινος ἡ ἐπιφάνεια ἔφερε χρίσμα στίλβον ὡς ὑπαργυροῦν καὶ μεταλλοειδές, προφανῶς ἐν μεταλλαγῇ τοῦ λιθαργύρου (ὑποξειδίου μολύβδου) διὰ θειώδους ἀντιδραστήριου. — Σκευὴ μετάλλινα, πρὶν στίλβοντα, ὡς κηροπήγια, κατασκευασθέντα ἐκ τοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Christoffe* μεταλλικοῦ μίγματος, ἀπέβαλον τὴν λάμψιν, ὡς ἐκ χρίσματος μέλανος ἐπιτιθεμένου. Τοιαῦτα ἐπέδειξεν ἡμῖν ὁ κύριος δῆμαρχος, ὡς ἐπίσης φυτὰ τινὰ ἐπὶ τοῦ ἐξώστου τῆς οἰκίας, ὧν τὰ φύλλα ἦσαν μαρμαρένα ὡς ὑπὸ φλογός, καυστικῆς οὐσίας ἢ ζέοντος ὕδατος βληθέντα, γεράνια τινὰ, *mesembrianthemum dolabrifolium* καὶ *eucalyptus globulus* ἐν κήπῳ μικρῷ, πρὸ τῆς οἰκίας εὐρισκόμενα, ἐδείκνυον ἐπίσημον τὴν βλάβην ταύτην. Συνοψίζοντες τὰς διαφορὰς διηγήσεις καὶ τὰς σφαίρας ἀποδείξεις περὶ μεταδόσεως ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ οὐσίας, ἥτις ἐπήνεγκεν ἀλλοίωσιν διαφόρων ἀντικειμένων, οἷα ἐν τοῖς χημικοῖς ἐργαστηρίοις γίνεται δυνάμει προσφόρων ἀντιδραστηρίων, κυρίως ἐπὶ μολυβδούχων ὑλῶν, οὐχ εὐρομεν ἄλλην πρακτικωτέραν ἐξήγησιν, ἢ τὴν δι' ὑποθαλασσίας ἐκρή-

ξεως ἀνάδυσιν ἀτμῶν θεοῦ, ἢ κάλλιον ὑδροθειωμένου ἀερίου, ὡς ἀλλαχοῦ συμβαίνει εἰς τὰ περίεξ ἐνεργῶν ἠφαιστειῶν, ἐ.π. παρὰ τὴν Αἴτην ἐν Σικελίᾳ, παρὰ τὸν Βεσούβιον τῆς Νεκπόλεως, κατὰ τὰ Φλεγοραῖα λεγόμενα πεδία. — Ἡ παραγωγὴ τοῦ ἀναπτυχθέντος ὑδροθειωμένου ἀερίου δέον νὰ ὑπολογίζηται ἀδίστακτος πλουσιωτάτη, καθόσον, νύκτωρ εἰσδύτασα ἐντὸς καλῶς κεκλεισμένων θαλάμων, ἦν ἱκανὴ νὰ ἐπιφέρῃ καταφανεστάτην τὴν ἀλλοίωσιν τοῦ χρωματισμοῦ τῶν τοίχων, τοῦ διὰ λιθαργύρου ἐμπλάστρου, τῆς λάμπσεως μεταλλικῶν σκευῶν, νὰ καυτηρίασῃ τὰ φύλλα φυτῶν, καθὼς νὰ ἐπιδράσῃ λίαν ἐπαιτητικῶς ἐπὶ τῶν ὀφθρακτικῶν καὶ ἀναπνευστικῶν ὀργάνων τῶν κατοίκων, καὶ ἐνεδέχτο νὰ διακινδυνεύσῃ αὐτοὺς ἐν ἀσφυξίᾳ, εἰ μὴ ὁ συγχρόνως κατὰ τύχην ἐπικρατήσας σφοδρότατος ἄνεμος διεσκέδασε καὶ ἀπεδίωκε τοὺς ἀτμούς, καθαρίζων συντόμως τὴν ἀτμοσφαιρᾶν.

Ἡ ὑποθαλασσίας ἐκρήξις συνωδεύετο ἀναμφιβόλως ὑπὸ δεινῆς συγκινήσεως τῶν ὑδάτων, οὐσης ὑψηλῆς τῆς ἀπὸ τοῦ βραθέος πυθμένος ἐπικειμένης στήλης, καὶ ἐπενήργησεν ἥδη ἐκ τοῦ κρότου εἰς τὴν ἀποδίωξιν τῶν ἰχθύων, διεκινδύνευε δὲ καὶ τὸ παράπαν τὴν ὑπαρξίν αὐτῶν διὰ τοῦ ἐν τῷ ὕδατι ἀναλυομένου ὑδροθειωμένου ἀερίου, ἀτμοῦ καὶ ἄχνυς θεοῦ, καθὼς διὰ τῶν συνάμα ἐν αὐτῷ διασκορπισθέντων ὀρυκτῶν συντριμμάτων τὸν περισσῆ σποδῶ, καθὼς πιθανῶς δι' ἀνωτέρας τῆς θερμοκρασίας τῶν ἠφαιστειῶν ὑλῶν καὶ συνεπῶς αὐτοῦ τοῦ ὕδατος.

Ἐκ τῶν λόγων τοῦ περικυκλώσαντος τοὺς ὀδοιπόρους πλήθους ἠδυνήθημεν τέλος νὰ ἐξακριβώσωμεν ὅτι συνεκομίσθη ἐφ' ἡμέρας τινὰς κατὰ συνέχειαν μέγας ἀριθμὸς ἰχθύων, καὶ μετεφέρθη ἐκτὸς τῆς ἐντοπίας καὶ τῆς ἀγορᾶς τῶν περίεξ χωρίων, εἰς τὰς ἀγορὰς Μεσολογγίου, Ἀγρινίου, Πατρῶν, Ζακύνθου καὶ ἄλλων μερῶν, ἀδύνατον ὅμως ἐστάθη νὰ ἀρυσθῶμεν ἐν τῷ ἅμα καὶ στατιστικῶς σαφῆ τινὰ ἀριθμὸν τοῦ ὀλικῶ ποσοῦ. Οὕτε παρευρεθῆς κατὰ συγκυρίαν ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἰχθυοτροφείου Πόρου ἐνοικιαστής ἐξέθεσε σαφέστερον τὸν ἐαυτοῦ ὑπολογισμὸν, περιοριζόμενος εἰς τὸν ἀόριστον λόγον τῆς μεγίστης τῶν συμπερόντων τοῦ ἰχθυοτροφείου ζημίας, καθόσον μετὰ τὴν πρώτην καταστροφὴν, ἡ μέτριος ὥρας ἐπικύλουθος θνησιμότης ἰδίως τῶν μᾶλλον ἀνεπτυγμένων καὶ τῶν φυσικῶς γονιωτέρων ἰχθύων, ἐμελλε νὰ διεκινδυνεύσῃ τὴν παραγωγὴν τοῦ ἰχθυοτροφείου Πόρου ἀναμφιβόλως ἐπὶ ἔτη ὀλόκληρα, ὡς κατ' ἐξοχὴν ἐκ τῶν ἀπὸ τὰ ἐνδότερα τοῦ κόλπου προσερχομένων ἰχθύων ποριζόμενον τὰ συμπερόντά του.

Κατιδόντες ἥδη ἐκ τῆς ἀμάξης πρὸ τῆς ἀφίξεως ἐν Αἰτωλικῷ πλοίαρια διάφορα περιπολοῦντα ἐν τῷ πορθμῷ προφανῶς ἐφ' ἀλίεια καὶ συγκομιδῇ λειψάνων τῆς καταστροφῆς μετὰ πα-

πέλευσιν 8 ἡμερῶν, ἐπέστημεν, ὅτι οὐ πᾶν ὑπερβολικὴν εἰκόνα ἐζωγράφησεν ἡ φήμη ἐν Μεσολογίῳ, καὶ πρὸς περαιτέρω ἔρευναν καὶ ἐν αὐτοψίᾳ ἀντίληψιν ἐδέχθημεν τὴν γενομένην ἡμῖν πρότασιν περὶ ἐκδρομῆς διὰ λέμβου πρὸς τὰ ἐνδότερα τοῦ κόλπου, ὅτε αἱ κατ'ἰδέσεις πάντων κατέδειξαν τὴν ἐστίαν τῆς γενομένης ὑποθαλασσίας ἐκρήξεως εἰς τὰ περίξ τῆς θέσεως Λαγκάδας λεγομένης.

Ἦδη ἐκ τῆς γερύρας τοῦ Αἰτωλικοῦ εἶδομεν σώματα ἰχθύων εἰς τὴν πυθμένα νεκρὰ κείμενα, καὶ ἐπιβάντες ἐπὶ πλοιαρίου ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν δύο εἰδημόνων ἀλιέων ἐπελεύσαμεν ἐν ὥρᾳ πλήρους γαλήνης, παραλλήλως τῶν δυτικῶν παραλίων τοῦ κόλπου, καὶ ἐγγὺς τῶν αὐτῶν ἐκ τοῦ ὕδατος ἀναφουμένον καλάμων, μέχρι ἀποστάσεως μιᾶς περιπού ὥρας, πέραν τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀστροβίτζης, ἐφ' οὗ κείνται τὰ κτήματα τοῦ κ. Ράγκου καὶ μέχρι βράχου τινὸς ἀποτόμου, ἐξ οὗ οἱ κάτοικοι Αἰτωλικοῦ, ὡς ἐκ γνωστοῦ λατομείου γύψου ἀποσπῶσι καὶ κομίζουσι συνήθως τὸ εἰς διαφόρους ἀνάγκας χρήσιμον τοῦτο ὕλικόν. Κατὰ τὸν διάπλουν, μέχρι τῆς θέσεως Λαγκάδας, εἴλικον τὴν προσοχὴν ἡμῶν διάφορα πλοιαρία παραπλέοντα, ἔμπλεα ἰχθύων παντὸς εἴδους, αὐθημερὸν συλλεθέντων, καθὼς ἐπίσης σποράδην ἐν τῷ ὕδατι ἐπιπλέοντα ἰχθύων σώματα, πλείστα τὸν ἀριθμὸν, καὶ ἕτερα νεκρὰ κείμενα εἰς τὸν πυθμένα. Περιεργείας χάριν πότε καὶ πότε οἱ ἡμέτεροι ὀδηγοὶ ἀλιεῖς ἀνέσυρον διὰ τοῦ κάμακος ἐκ τοῦ πυθμένου τοὺς προστυχόντας νεκροὺς ἰχθύς, οἵτι ἐν τοῖς περίξ τοῦ Αἰτωλικοῦ ὕδασι ἀποτελοῦσι τὴν συνήθη ἄγραν, ἐξόχους τὸ μέγεθος λάβρακας, σμαρίδας, κεφάλους, σεργάνας, ἀλλὰ καὶ μικροτέρους, οἷον λευκίσκους, γλώσσας, γωβιοὺς ἢ σαρδέλαις, μὴ ἐξαίρουμένων οὔτε τῶν ἐν αὐτῇ τῇ ἰλύϊ τῶν τεναγῶν ἀποκρυπτομένων ἐγγέλεων, τῶν ἄλλως ἦττον εὐφρόντων. — Τὸ ὕδωρ παρουσίαζεν εἰσέτι ἔποψιν ἦττον διαφανῆ τοῦ ἄλλοτε, καὶ τεθολωμένην εἴτε γαλακτικίζουσαν. Σποράδην μόνον ἐπὶ ζώνης μικρῶν ἀπεχούσης τῆς πώλεως ἀνεπήδων ἐξ αὐτοῦ ζώντες μικροὶ ἰχθύς, οὐχὶ δὲ πέραν ταύτης, ὅτε οὐδὲν τι ζῶν ἐν τῷ ὕδατι ἀπνότησαμεν. Τὰ διὰ τῆς κάμακος ἀνασφύριζον νεκρὰ σώματα ἐδεικνύοντο λευκανθέντα ὡς διὰ ζέοντος ὕδατος, ἢ καὶ δυσώδη ὑπὸ σήψεως, καὶ εἰς μόνος λάβραξ διὰ κάμακος βληθεὶς ἐδείκνυσεν αἰμορραγῶν μικρὰ σημεῖα ζωῆς ὑφιστάμενα.

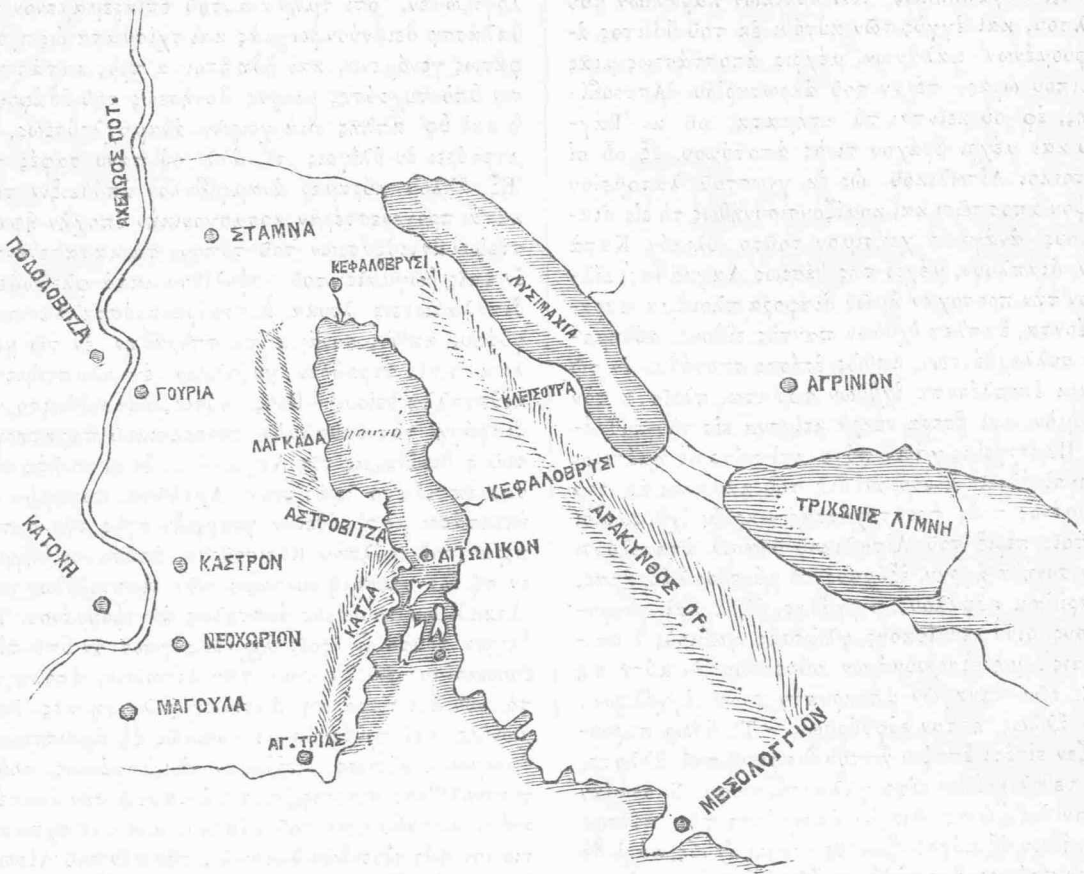
Τὰ τοιαῦτα πάντα δικαίως ἐξέπληξαν τὸν θεατὴν, ἔτι περισσότερον δὲ ἡ παρατήρησις ὅτι, τῶν ἐνύδρων κατοίκων τοῦ κόλπου καταστραφέντων, ἢ θνησκόντων ὅλον ἐν, ἐξέλιπον συνάμα τὰ ἄλλοτε κατὰ τὴν χειμερινὴν ἐποχὴν τοῦ ἔτους κατὰ πλείστας ὁμάδας αὐτῶν ἐνδαιτώμενα ἐπιθαλάσσια πτηνὰ, οἷον φαλαρίδαι, καὶ τὸ σμήνος τῶν ἐπιπλευσάντων νησῶν. Ἐπ' ὀλίγων ὑφάλων, ἐξεχόντων ἐκ τοῦ ὕδατος περὶ τὴν θέσιν

Λαγκάδας, παρατηρήθησαν μονήρεις καθήμενοι φαλακροκόρακες τινές, λαγκῶναι κοινῶς ὀνομαζόμενοι, καὶ μικρὸς ἀριθμὸς λάρων, ἤρεια αὐτῶν ἀναπαυομένων. Δύο ἄλιεστοὶ περιέπταντο ἄνωθεν ἐν τῷ ἀέρι, ἐπισκοποῦντες τὴν ὡς νεκρὰν ἤδη ἀπλουμένην θάλασσαν.

Ἡ ἡμέτερα ἐκδρομὴ δὲν ἐπεξετάθη μακρότερον τῆς θέσεως τῆς Λαγκάδας' προσεγγιζούσης δὲ τῆς ἐσπέρας, ἡ ἐπάνοδος εἰς Αἰτωλικὸν κατηπεῖγε. Παρὰ τὸν μνησθέντα ἐκ γύψου βράχον, καταγγελλόμενον ὡς προσεγγίζοντά τῇ ἐστίᾳ τῆς ἐκρήξεως, δὲν ἀνεύρομεν σημεῖόν τι ἐκτάκτου γεωλογικοῦ γεγονότος, δυνάμεθα ὅμως νὰ ὑπολογίζωμεν, ὅτι τμημα αὐτοῦ ἐπικρυσταίνον τῇ θαλάσῃ δεικνύον βρωμάς καὶ σχίσματα ὡς προσφάτως γενόμενα, καὶ ἤδη ἔτοιμα πρὸς καταπτώσιν ὑπὸ τυχούσης μικρᾶς δονήσεως τοῦ ἐδάφους, ἢ καὶ ὑφ' ἀπλῆς διὰ χειρῶν ἀναμοχλεύσεως, ἐμαρτύρει ἐν ὀλίγοις τι, ἀλλ' οὐ πᾶν σαφές τι. Ἐξ ἄλλου ἤραμεν ἀναμφίβολον ἀπόδειξιν τῶν κατὰ προγενεστέρην κοσμογονικὴν ἐποχὴν ἠφαιστειῶν ἀντιδράσεων τοῦ τόπου, τὰ κατατεθέντα ἐν ταῖς βρωμαῖς τοῦ γυψολίθου κατὰ φλεβώδεις διακλαδώσεις λευκὰ δικτάδρα κρύσταλλα τοῦ γύψου, καθὼς συνάμα τὰ σποράδην ἐν τῷ μέλανι καὶ τεφρώδει γυψολίθῳ ἐγκολαπτόμενα κρύσταλλα θείου. — Πρὸς τούτοις δὲν ἠδύνατο νὰ διαφύγῃ τὸν ὀφθαλμὸν προσεκτικῶς παρατηρητοῦ ἡ διεύθυνσις τῆς Λαγκάδας, ἥτις, κοιλὰς οὔσα, διεστείνεται πρὸς τὸν Ἀχελῶον ποταμὸν ἐν ἐπεκτάσει κατ' εὐθείαν γραμμὴν πρὸς τὴν ἀντίπεραν τοῦ κόλπου Κλεισοῦραν, ἀπότομον ῥήγμα ἐν τῇ ὄρεογραφικῇ συντάξει τῶν τιτανολίθων τοῦ Ἀρακύνθου τοῦ πρὸς ἀνατολὰς ἀνυψουμένου. Τὸ ῥήγμα τοῦτο ἦν τοῖς ἀρχαίοις γνωστὸν ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν τῶν *Τεμπῶν* τῶν Αἰτωλῶν, ἀπολήγει τὰ νῦν ἔτι παρὰ τῇ Λυσιμαχίᾳ λίμνῃ τῆς Τριχωνίας, καὶ προέκυψε δὲ φυσικῶς ἐξ ἠφαιστειῶν δυνάμεων, αἵτινες διέβρηξαν ἀνυψωμένους τοὺς τιτανολίθους συνεπιφέρουσαι ἐνταῦτ' ἡμῶν τὴν ἐκατέρωθεν καταβύθισιν τοῦ ἐδάφους καὶ τὸν σχηματισμὸν δύο ὄρειδων λεκανῶν, τὴν μὲν τοῦ Αἰτωλικοῦ, τὴν δὲ ἑτέραν τῶν δύο μεταξὺ συγκοινωνουσῶν λιμνῶν, τῆς Τριχωνίας καὶ τῆς Λυσιμαχίας λίμνης. Ὀλίγα ὥρακι τῆς ἡμέρας ὑπολειπόμεναι δὲν ἐπέτρεπον περίπλουν ἀπάσης τῆς παραλίας τοῦ κόλπου χάριν ἐντελεστερέας μελέτης, καὶ ἐστερήθημεν οὕτω πληρεστέρον αὐθεντικῶν φυσικοῖστορικῶν παρατηρήσεων κατὰ τὰς ἀντικρῦ τῆς Λαγκάδας ὄχθας. Ὅμως ἐν τῇ ἐπανόδῳ ἐκ δευτέρου παραπλέοντες τὸ ἄκρον τῆς Ἀστροβίτζης εἶδομεν νέον τι ἀξιοσημείωτον φαινόμενον, σχετιζόμενον ἀναμφιβόλως πρὸς ὑποθαλασσίαν ἠφαιστειῶν αἰτίαν. Κατὰ γραμμὴν τῇ ἀκτῇ παραλλήλως ἐκτεινομένην ἀνεπτύσσοντο ἐκ τοῦ πυθμένου πομφόλυγες πλείσται ὡς ἐκ ζέοντος ὕδατος καὶ πιθανῶς ἀερίου τινὸς ὑπογείου ἐκτυλισσόμε-

νου. Οί άλίσις δ' όδηγοί τοῦ πλοιαρίου άνέφερον, ότι ό αναθρασμός αὐτός δέν ἦν πρωτοφανής, άλλ' ότι και άλλοτε παρετηρήθη ὑπ' αὐτῶν, και τοιούτων πομφολύγων ανάπτυξις διατελεῖ συνεχές φαινόμενον αὐτόθι. Βέβαιον δέ ότι οὐδέίς ποτε φιλοπερίεργος φυσιοδίφης επελήφθη περαιτέρω έρεύνης. Συνωδᾶ τῷ θεάματι τούτῳ άνέφερον εἰς τῶν δοκιπύρων, δ κ. Νίδερ, ότι διαβάς πρό έτών κατά τήν άντικρῶ άνατολικήν παραλίαν εἶδεν όμοίαν άερίου πηγήν συνεχῶς και πλουσιῶς κοχλάζουσαν έν τεναγῶδει και πλήρει ὕδατος λεκάνη παραπλεύρως τῆς πρός τήν Κεφαλόβρυσιν άγούσης δημοσίας όδοῦ. Επέκεινα τοῦ εκ τῶν ὡς άνωθεν πομ-

θαλασσία ήραιστεία έέργεια, άπορρίψασα διά σίφωνα, ὑπό δονήσεων έξαπίνης άνεωχθέντος, θειώδεις άτμούς και τεθειωμένα άέρια εκ τῶν έγκάτων τῆς γῆς. Αἱ εκπυρσοκροτήσεις τῶν άτμῶν, ή θερμότης αὐτῶν άπεδίωξαν ή έθανάτωσαν πάντα προστυχόντα ένυδρον όργανισμόν και άποκατέστησαν δηλητηριῶδες τὸ ὕδωρ διά πᾶν έν αὐτῷ άποβίον επ' άόριστον τὸν χρόνον. Οὐδέν τι όμοιον οἱ άρχαιοί Έλληνες συγγραφείς αναφέρουσιν έξιστοροῦντες τὰ τῶν μερῶν τούτων, άλλὰ και τῶν νεωτέρων έποχῶν οἱ χρονογράφοι σιωπῶσιν, οἱτινες άλλως πολλάκις μνημονεύουσιν όμοια γεγονότα έν άλλοις τόποις άναδειχθέντα. Οὐδέποτε

πολύγων άερίου τὸ πλοιαρίον διέσχισεν ὕδατα ὅλως άκύμαντα μικροῦ κολπίσκου, οὔτινος ή ήρεμος επιφάνεια ἦν sporάδην έσκεπασμένη ὑπό λεπτοτάτου στρώματος έξέλαϊώδους ή λιπώδους οὐσίας. Εμβαπτισθεῖς έν αὐτῷ δόκτυλος, εἴτε ή παλάμη τῆς χειρός, άνελάμβανε σαφῶς θειώδη όσμῆν· έξ άλλου τὸ βαθύτερον άντληθέν ὕδωρ οὐκέτι απέπεμπε τοιαύτην, άν και μεστὸν πλείστων έτερογενῶν στοιχείων, πιθανῶς συντριμμάτων όργανικῶν οὐσιῶν τῶν περίξ καλαμώνων.

Τὰ έν τοῖς προηγουμένοις εκτεθέντα ποικίλα φυσικά φαινόμενα άγουσι πρός τὸ συμπέρασμα ότι κατ' αὐτάς συνέβη πλησίον Αἰτωλικῷ ὑπο-

ἄμως ή φύσις μόνη παρέλειψε τήν έν ιδίους δέλτοις αναγραφῆν τῆς ιστορίας εαυτῆς. Δύσκολον πάνυ τὸ αναγινώσκειν ταύτας, μόνοις δέ τοῖς φυσιοδίφαις, έν μακρᾷ τῶν σπουδῶν πορείᾳ, έναπολέλειπται τὸ προσεγγίσειν, όσον ένεστι, εἰς τήν εξήγησιν τῶν αρχαιοτάτων τούτων περὶ κοσμογονίας έσογλύφων.

Ο συντάξας τήν παρούσαν έκθεσιν άνομολογεῖ τήν επί τοῦ προκειμένου θέματος ήττονα έπιστημονικήν έμπειρίαν εαυτοῦ, και μετά διαταγμοῦ πολυᾶ νά θέσῃ ὑπ' ὄψιν σπουδαιοτέρων έρευνητῶν τὰς έφεξῆς σημειώσεις· 1) 'Ο εκτεινόμενος βορειοδυτικῶς τῆς πόλεως Αἰτωλικῷ κολ-

πος φέρει σχῆμα ἐπιμήκους λεκάνης, βαθὺν τὸν πυθμένα δεικνυούσης, ἡ δὲ πρὸ αὐτοῦ εὐρεία λίμνη τοῦ Μεσολογγίου ἀβαθῆ ὅλως ἔχει τὰ ὕδατα. 2) Αἱ γεωλογικαὶ διαστρώσεις τῶν ἐκατέρωθεν τοῦ κόλπου ὄχθων διαφέρουσιν οὐσιωδῶς ἀπ' ἀλλήλων. Ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ δεικνύει τὸ ὕψος ἀνώτερον. Ἡ ἐποψὶς τῶν τιτανολίθων τοῦ Ἀρακύνθου κρηνωδῆς ἐστίν, ἐπικλινῆς δὲ ἀποβαίνει πρὸς τὰς ὀπισθεν κειμένας δύο λίμνας τῆς Τριγωνίας. Ταῖς ὑπορείαις τοῦ Ἀρακύνθου ἐπακουμβοῦσι γαιῶδεις λόφοι, καὶ γῆ καλλιεργείας ἐπιδεικτικωτάτη μέχρι τῆς Κλεισιούρας ἐκτείνεται καὶ πέραν αὐτῆς μέχρι τοῦ χωρίου Σταυρῶ. οὗτοι οἱ γῆλοφοι δὲν διαφέρουσι μεγάλως τῶν κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ κόλπου καὶ ἀντικρὺ κειμένων ὑψωμάτων, ἅτινα ὁμοίαν τὴν σύνθεσιν καὶ ὁμοιον σχεδὸν τὸ ὕψος φέρουσι. Τὸ ὄρηγμα τοῦ Ἀρακύνθου, ἡ Κλεισιούρα, ἀτενίζει πρὸς τὴν ἀντικρὺ κοιλάδα τῆς Λαγκαδάς, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς γραμμῆς, βαθύτατα καταπεσὸν τὸ ἔδαφος σχηματίζει τῆς λεκάνης τὸ κέντρον. Ἡ ἀκτὴ δὲ, περιβάλλουσα τὸν κόλπον ἐν σχήματι ὠσειδεῖ, δεικνύει τὰ περίξ ὑπὸ ποικίλης καλλιεργείας στολισμένα, καὶ παριστᾷ τερπινοτάτην εἰκόνα ὡς λίμνης τῆς Ἑλβετίας. Τὴν γεωλογικὴν διάστρωσιν παρουσιάζει ἡ δυτικὴ πλευρὰ λίαν διαφέρουσαν τῆς ἐτέρας. Οὐσα μέχρι τινὸς ἐπίπεδος καὶ ὁμαλῆ, ἀναβαίνει βαθμηδὸν εἰς ὕψος μέτριον περὶ τὸ χωρίον «Ἁγίος Ἡλίας», καταπίπτει δὲ ὀλίγον ἐν τοῖς ἐπέκεινα ἀνωμάλοις τόποις παρὰ τὸ χωρίον Σταυρῶ. Ἐπιφανέστερον ὄρυκτολογικὸν δεῖγμα καταφάνεται αὐτόθι πρῶτον στερεῶ συνείλησις στρογγύλων λίθων (conglomerat), ταύτη προσεγγίζει κατὸς τὸν ὄρυκτόν τι γαιῶδες. εὐθρυπτον καὶ σαπωνώδες τὴν ἐπαφὴν (Silicate de magnésie;) σημαντὶς γῆ, χρῆσιμος ἴσως ἐν τῇ βιομηχανίᾳ τοῖς κναφεύσι, εἴτε πρὸς πλύσιν τοῦ λίπους τῶν ἐρίων κ. ὅμ., ἢ καὶ πρὸς ἀγγειοπλαστικὴν, εἴτα βράχιοι ἐκ ποικιλοχρόου γύψου ὑψοῦνται καὶ τεφρώδη ὑφάλμυρα συντριμμάτων στρώματα παρέπονται ἐν εἴδει ἡφαιστείου σποδοῦ. 3) Πλείονες καὶ πλούσιαι πηγαὶ γλυκέος ὕδατος ἀπορρέουσιν, ὡς πρὸς κοινὸν κρατῆρα, ἐν τῇ ῥηθείᾳ λεκάνῃ ἡ Κεραλόβρυσις πλείσιον τοῦ Αἰτωλικοῦ, ἐτέρα ὁμοία Κεφαλόβρυσις ἐν τῇ πεδιάδι, κάτωθεν τοῦ χωρίου Σταυρῶ, καὶ διάφοροι βύακες ἐκ τῶν περίξ τῆς πόλεως, αἵτινες δέον νὰ θεωρηθῶσιν ἀποσπάσματα τῶν ὑδάτων τοῦ Ἀχελφίου ποταμοῦ, ὅστις ἐν χειμεριναῖς πλημμύραις κατακλύζει μεγάλῃν τῶν περιχώρων ἔκτασιν, καὶ ἐνίοτε αὐτὴν τὴν πόλιν τοῦ Αἰτωλικοῦ. Πρὸς τούτοις συμβάλλουσιν ἐκ τῶν προπόδων τῶν κατὰ τὸν πορθμὸν πρὸ τῆς λίμνης τοῦ Μεσολογγίου κειμένων γηλόφων, τοῦ Κατ'ὸ λεγομένων, διάφοροι πηγαὶ γλυκέων τε καὶ μεταλλικῶν ὑδάτων. Ἐκ τούτων πάντων ἀποβαίνει, ὡστε τὰ περίξ Αἰτωλικοῦ φέρουσι μᾶλλον τὸν χα-

ρακτῆρα μεσογαίας καὶ οὐχὶ ἐπιθαλασσίας λίμνης, καὶ γνωστὸν εἶναι, ὅτι ἐν αὐτοῖς ἀμφίβια τῶν γλυκέων ὑδάτων ζῶα ἀπαντῶνται, ὡς ἔχων χελῶναι κ. ὅμ. 4) Αἱ κατὰ διαφόρους θέσεις ἐκ τοῦ ὕδατος ἀναπτυσσόμεναι πομφόλυγες δέον νὰ ἀνάγονται ἀναμφιβόλως εἰς πηγὰς ἀερίων, ἀζώτου, ἀνθρακικοῦ ὀξέος ἢ ἀνθρακικοῦ ὑδρογόνου (mofettes), ὅπως συμβαίνει ἀλλαχοῦ πότε μὲν κατὰ τὴν διάρκειαν ὀξέων ἡφαιστείων ἐκρήξασιν, πότε βραδύτερον ἐκ κρατῆρων λεγομένων νεκρῶν. 5) Ὁ γυψόλιθος, εἴτε, κατὰ χημικὴν οὕτως εἰπεῖν ὀνοματολογίαν, ἡ θεϊκὴ τίτανος, διατελεῖ φυσικώτατος μάρτυς τῶν ἐν ἡφαιστείοις τόποις προσερχουσῶν ἐνώσεων τοῦ θεοῦ, καθὼς τὰ ἀλκτουῖα συντριμμάτα μαρτυροῦσι περὶ τῶν παραπλευρῶς προαγομένων ἀλικῶν ἀλάτων ἐξ ἀτμῶν ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος. Πιθανῶς θέλει ἀνευρεῖ σπουδαιότερα τοιαύτης φύσεως συγκροίματα ἢ περαιτέρω προσεκτικὴ μελέτη τῶν ὄρυκτῶν τῆς περιφερείας. Τὸ ἐν τῷ γύψῳ σαφῶς διακρινόμενον ὄρυκτόν θεῖον κρυσταλλωμένον ἄγει ἐξ ἄλλου φυσικώτατα πρὸς τὴν ἐξήγησιν τῆς ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ διαδόσεως τῶν ἀτμῶν τοῦ θεοῦ, ἢ τοῦ σὺν ὕδατι ὑπ' ἀνωτέραν θερμοκρασίαν παραχθέντος ὄρυκθουμένου ἀερίου. 6) Πρὸς μεσημβρίαν τοῦ κόλπου, τρόπον τινὰ ἐπὶ τῶν χειλέων τῆς ἡφαιστείας λεκάνης, πρὸ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Πόρου, ἐκτίσθη ἡ πόλις Αἰτωλικοῦ ἐπὶ θαλαμῶ μικοῦ νησιδίου, τὰ νῦν διὰ λιθίνων γεφυρῶν ἐξευγμένον πρὸς τὴν ἐκατέρωθεν στενωῶς προσεγγίζουσαν ξηρὰν, εἶδος προπυργίου κατὰ τῆς εἰσοδοῆς τῶν ὑπὸ τοῦ νότου ἐκ μεσημβρίας προαγομένων τρικυμιῶν καὶ θαλασσοπλημμυρῶν. 7) Ὁ φυσιοδίφης δέον νὰ προβαίνει συνάμα εἰς ἔρευναν περὶ χωρογραφικῆς καὶ γεωλογικῆς διασκευῆς τῶν δύο δόμων λίμνων, τῆς τε Λυσιμαχίας καὶ τῆς Τριγωνίας. Ὁμοῦ ἀμφότεραι ἀποτελοῦσιν ἐτέραν ὁμοίως ἐπιμήκη λεκάνην, κατ' ἄλλην διεύθυνσιν ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς τείνουσαν. Ἡ ἐπιφάνεια αὐτῶν διακρίεται ὑψηλότερα τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, καὶ τῆς ταύτοσῆμου λεκάνης τοῦ Αἰτωλικοῦ, ἀλλὰ σχετίζεται ἐπίσης πρὸς τὸν πλείσιον ἀπορρέοντα Ἀχελφίον ποταμὸν, καθόσον ἐξ αὐτοῦ πολλὰκις, ἐν ἔωρις χειμερινῶν ὑετοῦν, προσπίθεται τοσοῦτος ὑδάτων ὄγκος τῇ Λυσιμαχίᾳ λίμνῃ, ὥστε ἐν μεταλλαγῇ τοῦ συνήθους ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ροῦ τῶν ἐκβολῶν τῆς Τριγωνίδος, ἀντιστρόφως ἡ Λυσιμαχία λίμνη διαχετεύει τὰ ὕδατα αὐτῆς πρὸς τὴν Τριγωνίδα. Παρατηρητέον συνάμα, ὅτι παρὰ τὸ χωρίον Μουστιανοῦ, οὐ μακρὰν τῆς Λυσιμαχίας λίμνης, ῥέει μεταλλικοῦ θειοῦχου ὕδατος βύαξ, διάφορον νοσημάτων παρήγορος. 8) Νεώτεροι εἰδήσεις ἀναφέρουσιν, ὅτι αἱτεῖς πλείσαντες τῇ 25 Δεκεμβρίου ἐν τῷ κόλπῳ, εἶδον τὰ πρὸς τὸ κέντρον τῆς λεκάνης ὕδατα ἐκ νέου τεθολωμένα, ὡς ὑπὸ νεωτέρας αὐτόθι συμβάσεως ὑποθαλασσίας

ἐκρήξως, ἐπιβεβαιούται δ' ἐπίσης, ὅτι ἀπαυστα μέχρι σήμερον ἀκολουθεῖ ἡ θνησιμότης τῶν ἰχθύων. 9) Δονήταις τοῦ ἐδάφους συνέβησαν συγχρόνως ἐν Αἰτωλικῷ τῇ 25 Δεκεμβρίου, ὡς παρρητήθησαν ὡσαύτως ἐν Μεσολογγίῳ τῇ 26 Δεκεμβρίου μ. μ.

Ἐν Μεσολογγίῳ, 27 Δεκεμβ. 1881, (8 Ἰανουαρ. 1882).

Δ' Ε. ΝΙΔΕΡ.

Σ. Σ. Ἔστιας. Κατὰ νεωτέρας ἐκ Μεσολογγίου εἰδήσεις τὸ περιεργὸν γεωλογικὸν φαινόμενον, περὶ οὗ ἡ ἀνωτέρω ἔκθεσις, ἐπανελήφθη τὴν ἡμέραν τῆς 1 Ἰανουαρίου. Ἴδου τί περὶ τούτου γράφει ἡ ἐν Μεσολογγίῳ ἐκδιδόμενη ἐφημερίς «Δυτικὴ Ἑλλάς».

«Τὴν παρέλθουσαν Παρασκευὴν ἐπανελήφθη ἐν Αἰτωλικῷ ἡ ἐκ τοῦ βυθῆ τῆς ὄπισθεν αὐτοῦ θαλάσσης λεκάνης ἐκβολὴ τοῦ ἠφαιστειογενοῦς ἀερίου, ἀλλὰ μετὰ τινὰ προηγηθείσαν δόνησιν τοῦ ἐδάφους καὶ μικρὸν βρόμον, ὅστις ἐνεβαλεν εἰς μέγαν τοῦ κατοίκους φόβον. Καὶ πάλιν τὰ ὕδατα ἐθολώθησαν, ἡ μᾶλλον ἔλαβον χρωμα μελανοπράσινον, καὶ πάλιν οἱ ἰχθύες ἀπεσύρθησαν εἰς τὰς πέριξ ἀκτὰς ἀποφεύγοντες τὴν ἐίσπυρσιν τοῦ δυσώδους καὶ πνιγτροῦ ἀερίου. Λέγεται μάλιστα, ὅτι καὶ λευκὸν τι λίπασμα φαίνεται ἐπιπλέον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης κατὰ τὸ μέρος, ἐνθα εἰκάζουσιν ὅτι ὑπάρχει ὁ κρατῆρ λίαν παλαιοῦ ἠφαιστείου. Δίκαιος ἐπομένως εἶνε ὁ φόβος τῶν κατοίκων Αἰτωλικοῦ, ἂν ἡ ὡς λίπασμα ἐκλαμβανόμενὴ αὕτη ὕλη εἶνε κίσσηρις ἢ ἄλλη τις στερεὰ ἠφαιστειογενὴς ὕλη, προμηλύνουσα τὴν ἐνδεχομένην παραγωγὴν σπουδαίου γεωλογικοῦ φαινομένου. Τὸ ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν ὑπουργείων, λαθὼν ὑπ' ὄψει τὴν περὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ἀντικειμένου αἰτησιν τοῦ μισθωτοῦ τοῦ καταστραφέντου σχεδὸν ἰχθυοτροφείου Πόρου κ. Ἀνδ. Μαλδαβίνου, διετάξε τὸν κ. Νομάρχην, ὅπως μεταβῆ μετὰ τοῦ Ἐρρόρου, Ταμίου, Τελώνου Μεσολογγίου καὶ τῶν καταλλήλων ἐπιστημόνων εἰς τὸ ρηθὲν μέρος πρὸς ἐξέτασιν τοῦ πράγματος, μεθ' ὃ θέλει ὑποβληθῆ ἔκθεσις ἀφορῶσα ἰδίως τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἀερίου ἐπὶ τῶν ἰχθύων τῆς λεκάνης».

Η ΔΕΣΠΟΙΝΙΣ ΛΑΣΕΓΛΙΕΡ

[Μυθιστορία Ἰουλίου Στανῶ].

Συνεχίμα ἰδ. σελ. 27.

Ἡ συνομιλία εἶχε μείνει ἕως ἐδῶ, χωρὶς ὁ Βερνάρδος νὰ εὔρη καιρὸν νὰ εἶπῃ κἂν μίαν λέξιν, ὅτε ὑπηρετῆς ἐλθὼν ἀνήγγειλεν ὅτι τὸ γεῦμα ἦτο ἕτοιμον. Ὁ κύριος Λασεγλιέρ προσέφερε τότε τὸν βραχίονα εἰς τὴν βαρωνίδα, ἡ Ἑλένη ἐστήριξε τὴν χεῖρά της εἰς τὸν βραχίονα τοῦ νεανίου, καὶ οἱ τέσσαρες μετέβησαν εἰς τὸ ἐστιατόριον. Ἀλλὰ τοῦτο ἐγένετο τοσοῦτον ταχέως, τοσοῦτον ἀφελῶς, ὥστε ὁ Βερνάρδος δὲν ἐνόησε περὶ τίνος ἐ-

πρόκειτο, εἰ μὴ μόνον ὅτε εὔρεθη, ὡς ὑπὸ μαρκῆς τίνος ἐνεργείας, καθήμενος παρὰ τὴν τράπεζαν τοῦ εὐπατρίδου πλησίον τῆς Ἑλένης. Τόσον φυσικὸν ἐφαίνετο τοῦτο, ὥστε ὁ μαρκήσιος οὐδὲ προσεκάλεσεν αὐτὸν νὰ καθίσῃ καὶ ἐὰν ὁ Βερνάρδος ἐφιλοξενεῖτο πρὸ ἐξ μηνῶν εἰς τὸ μέγαρον καὶ ἔτρωγε τακτικῶς μετ' αὐτῆς, τὰ πράγματα δὲν ἠθέλον συμβῆ ἀπλούστερον καὶ φυσικώτερον. Ἐν τούτοις ἠθέλησε νὰ φύγῃ ἀλλ' ἡ νεᾶνις τῷ εἶπεν.

— Αὕτη ἦτο ἐπὶ πολὺ ἡ θέσις τοῦ πατρός σας εἰς τὸ ἐξῆς δὲ θὰ ἦναι ἡ ἰδική σας.

— Οὐδὲν μετεβλήθη ἐδῶ, προσέθηκεν ὁ μαρκήσιος, ἡ διαφορὰ εἶναι μόνον, ὅτι ἔχομεν νῦν δύο τέκνα ἀντὶ ἐνός.

— Συγαινητικὴ ἀρμονία! θελκτικὴ ἐνώσις! ἐψιθύρισεν ἡ κυρία Βωμπέρ. Ἀλλ' ὁ Βερνάρδος, μὴ γνωρίζων ἂν ἦτο ἐξυπνος ἢ ἂν ὠνειρεύετο, ἠνοῦξεν ἀποτόμως τὸ χειρὸμακτρὸν του καὶ ἔμεινεν καρφωμένος ἐπὶ τῆς ἔδρας του.

Ἀμέσως μετὰ τὸ πρῶτον φηγητὸν ὁ μαρκήσιος καὶ ἡ βαρωνὶς ἤρξαντο συνομιλοῦντες ὡσεὶ μὴ παρεκλήθητο ξένος συνδαιτυμὼν μετ' αὐτῶν, καὶ ἀπαρallάκτως ὡς ἠθέλον κάμει: ἐὰν ὁ Βερνάρδος δὲν ὑπῆρχεν ἡ μᾶλλον ὡς ἐὰν πάντοτε εἶχεν ἀποτελέσει μέρος τῆς οἰκογενείας. Ὁ Βερνάρδος ὅμως ἦτο σιωπηλὸς μὲν ἠγγίξε τὰ χεῖλη ἐπὶ τοῦ ποτηρίου του καὶ ἐδοκίμαζε μᾶλλον ἢ ἔτρωγε τὰ προσφερόμενα αὐτῷ. Ἐν τούτοις δὲν παρεκίνησαν αὐτὸν νὰ τρώγῃ, ἀπ' ἐναντίας προσποιήθησαν ὅτι δὲν παρεστήρουν ὅτι ἦτο σκυθρωπὸς καὶ ψυχρὸς. Ὅπως δὲ συμβαίνει συνήθως εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ γεύματος, ἡ ὁμιλία περιστράφη εἰς ἀδιάφορα ὅλας ἀντικείμενα καὶ ἀντιλλάγησαν μὲν λέξεις τινὲς ἐκατέρωθεν, ἀλλ' οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουσα πρὸς τὴν κερουσαν περίστασιν τὸ πολὺ ἡ κυρία Βωμπέρ ἀνέφερον ἐνίοτε ἔμμεσόν τινα ἔπαινον εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἀγαθοῦ κυρίου Σταμπλῆ. Βαθυπῆδον ὅμως ἐκ τῶν κοινῶν τόπων ἔρθησαν εἰς τὰ πολιτικὰ τῆς ἡμέρας εἰς λέξεις δὲ τινὰς διαφυγούσας τὸν μαρκήσιον, ὁ Βερνάρδος ἠνώρθωσε τὰ ὦτα ὑπαινιγμοὶ τινες ἐδόθησαν τότε ἐνθεν καὶ ἐνθεν καὶ πάραυτα ἡ συζήτησις ἤρχισεν· ἀλλ' ἐν τῷ ἅμα ἡ κυρία Βωμπέρ ἤρπασε τὰς ἡνίας καὶ οὐδέποτε ἀρματηλάτης ἐν μέσῳ κονιορτοῦ τὸ Ὀλυμπιακὸν στάδιον διατρέχων ἀνεπτυξὲς μεγαλειτέραν δεξιότητα παρ' ὅσον ἡ βαρωνὶς κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην· διότι ἡ πορεία ἦτο δυσχερεστάτη· ἄβυσσοι ἔχαινον τῆδε κἀκείσαι, εἰς πᾶν βῆμα παντοῖα ἐμπόδια ἐφρασσον αὐτῇ τὴν ὁδὸν καὶ ἀπὸ τοῦ πρώτου ἄλλματος ὁ μαρκήσιος ἐκινδύνευε νὰ ὀλισθήσῃ καὶ νὰ συντριβῇ. Ἐν τούτοις τόσον ἐπιτηδείως κατώρθωσε νὰ ὀδηγήσῃ τὸ ἄρμα της, ὥστε ἐνόμιζε τις ὅτι βαίνει ἐπὶ ὀμαλῆς καὶ ἀμμοστρώτου δεινροστοιχίας ἀγούσης εἰς βασιλικὸν μέγαρον. Ὑπερβίασε δὲ ταχέως πάσας τὰς δυσχερείας, συνεκρά-